

Strajki w Małopolsce 1981-1982

<https://odgrudniadogrudnia.ipn.gov.pl/gg/bazy/strajki/r73493937233827,Zaklad-Budowy-Aparatury-Chemicznej-przy-Zakladach-Azotowych-w-Tarnowie.html>
23.04.2024, 08:45

ZAKŁAD BUDOWY APARATURY CHEMICZNEJ PRZY ZAKŁADACH AZOTOWYCH W TARNOWIE

Tarnów woj. tarnowskie

Data

14 XII 1981 r.

Liczebność strajkujących

ok. 400 osób

Opis przebiegu strajku

14 XII 1981 r. w godzinach porannych ok. 400 pracowników pierwszej zmiany zgromadziło się w hali głównej, oczekując na kierownictwo zakładu. Podjęte przez kierownictwo ZBACH próby nakłonienia załogi do rozpoczęcia pracy nie powiodły się. Bezskutecznie interweniował także dyrektor naczelny ZA Jerzy Pyzikowski (zabudowania ZBACH były usytuowane naprzeciwko siedziby dyrekcji oraz KZ PZPR ZA w Tarnowie). Choć pracownicy nie skonkretyzowali swoich żądań, to SB stwierdziła, wykorzystując przy tym osobowe źródła informacji, że powodem protestu było wprowadzenie stanu wojennego oraz nieakceptowanie przez załogę postępowania kierownika zakładu inż. Edwarda Gierka, któremu zarzucano lekceważący stosunek do załogi i złą organizację pracy. Kierownika i jego zastępcę wezwano na rozmowę do KWMO w Tarnowie. Po stosownym instruktażu zastępcę kierownika Stanisława Masłonia zobligowano do ponownego podjęcia rozmów z załogą. Ok. godz. 11.00, jeszcze przed wznowieniem rozmów, załoga Wydziału Produkcji Aparatury Chemicznej samorzutnie podjęła pracę. Ok. godz. 15.20, bezpośrednio po rozmowach przeprowadzonych z zastępcą kierownika zakładu, do pracy przystąpili robotnicy drugiej zmiany, zaś załoga pierwszej zmiany udała się do domu. 19 XII 1981 r. na skutek interwencji SB, chcącej zapobiec ewentualnemu strajkowi, zwolniono kierownika E. Gierka.

autor hasła: Andrzej Malik / dr Ryszard Ziobroń

Opis zakładu pracy

Budowa Państwowej Fabryki Związków Azotowych była jedną z największych inwestycji lat 20. XX w. w Polsce. Fabryka powstała na wniosek prof. Ignacego Mościckiego, na terenie znajdującym się między Dunajcem a wpadającą do niego rzeką Białą (obszar ten obejmował ponad 660 hektarów i został kupiony przez państwo w 1927 r. od księcia Romana Sanguski). Szybko rozwijająca się fabryka przed wybuchem wojny zatrudniała ponad 3,2 tysiąca pracowników, produkując na rynek krajowy i zagraniczny. W okresie okupacji w zakładach działały silne struktury AK. Wywiezienie linii produkcyjnych do Rzeszy przed zbliżającym się frontem uniemożliwiło płynne rozpoczęcie produkcji po zakończeniu wojny. Uruchamiano ją stopniowo, przy czym fabrykę stale rozbudowywano. W okresie PRL produkowano w niej m.in.: akrylonitryl, azotan amonu, chlor ciekły, cyklohexanol, formalinę, kaprolaktam, krzem polikrystaliczny, kwasy azotowe, saletry, saletrzak, tarnamid i wapno chlorowane. Kombinat dysponował własnym taborem samochodowym i kolejowym. Istniały dwie wewnątrzzakładowe stacje kolejowe (Wschód i Zachód). W latach 70. na terenie fabryki znajdowało się 66,3 kilometra torów kolejowych normalnych i wąskotorowych. W 1976 r. Zakłady Azotowe im. Feliksa Dzierżyńskiego w Tarnowie zatrudniały 13,2 tysiąca pracowników, w większości w ruchu ciągłym, w systemie trzymianowym. W ramach Kombinatów działały takie zakłady produkcyjne, jak: Zakład Chloru, Zakład Kaprolaktamu, Zakład Nawozów, Zakład Półspalania i Amoniak, Zakład Związków Winylowych, a także zakłady pomocnicze, w tym m.in. Zakład Budowy Aparatury Chemicznej (ZBACH). W tym ostatnim już w sierpniu 1976 r. załoga podjęła próbę zorganizowania wiecu. Cztery lata później, 22 VIII 1980 r., ok. 200 osób (na ok. 700 zatrudnionych na różnych wydziałach ZBACH) spontanicznie przerwało pracę, domagając się poprawy zaopatrzenia i podwyższenia zarobków. Pracownicy ZBACH wzięli też udział w krótkim strajku zorganizowanym w ZA 16 I 1981 r. między godz. 12.00 a 13.00, który był protestem wobec interwencji MO w ratuszu w Nowym Sączu. W strajku tym wzięło udział 1902 pracowników ZA. Kolejny protest w ZBACH odbył się 14 XII 1981 r., już po wprowadzeniu stanu wojennego.

autor hasła: Andrzej Malik / dr Ryszard Ziobroń

Adresy zakładu pracy

Tarnów, ul. Lipowa 8, (aktualnie ul. E. Kwiatkowskiego 8).

Informacja z rocznika statystycznego

Wyciąg z Rocznika Statystycznego Województwa Tarnowskiego 1981.

Wojewódzki Urząd Statystyczny w Tarnowie, ss. 37-38.

Ważniejsze dane o miastach i gminach

Stan w dniu 31 XII

MIASTA GMINY	Ogółem		W tym kobiety		Z ogółu przypada na			
					sferę produkcji materialnej		sferę poza produkcją materialną	
	1975	1980	1975	1980	1975	1980	1975	1980
WOJEWÓDZTWO	147293	157117	56623	65747	123477	127592	23816	29525
MIASTA								
RAZEM	111101	119319	40974	48539	95969	99596	15132	19723
Tarnów	63232	65902	23221	26746	54894	54828	8338	11074
Bochnia	11868	11691	3762	4432	10214	9633	1654	2058
Brzesko	7598	8580	3352	3831	6237	7137	1361	1443
Dąbrowa Tarnowska	3701	3721	1677	1979	2706	2506	995	1215
Dębica	21911	25985	7646	9800	19846	23106	2065	2879
Pilzno	726	797	359	412	589	585	137	212
Radomyśl Wielki	479	419	189	219	359	275	120	144
Tuchów	1075	1412	525	726	793	904	282	508
Żabno	511	812	243	394	331	622	180	190
WIEŚ								
RAZEM	36192	37798	15649	17208	27508	27996	8684	9802
Bochnia	904	936	375	425	753	614	181	322
Bolesław	196	251	97	133	118	147	78	104
Borzęcin	552	579	278	247	359	413	163	166
Brzesko	727	771	292	443	501	458	226	313
Brzostek	1216	1347	578	619	981	1046	235	301
Ciężkowice	921	908	465	497	692	649	229	259
Czarna	1088	1165	519	602	915	952	173	213
Czchów	1151	1058	550	565	676	681	475	377
Dąbrowa Tarnowska	288	413	140	112	107	310	181	103
Dębica	3579	3149	1303	1279	3207	2712	372	437
Dębno	953	987	518	569	668	667	285	320
Gnojnik	363	335	170	181	179	195	184	140
Gręboszów	290	308	137	151	210	218	80	90
Gromnik	578	512	241	267	443	314	135	198
Jodłowa	286	329	170	184	152	178	134	151
Lisia Góra	540	551	231	272	375	363	165	188
Łapanów	487	640	246	354	250	402	237	238
Nowy Wiśnicz - Lipnica	1409	2162	462	605	993	1521	416	641
Olesno	649	791	209	298	464	563	185	228
Pilzno	590	729	223	224	427	577	163	152
Pleśna	549	596	259	320	365	388	184	208
Radogoszcz	465	416	199	216	341	250	124	166
Radłów	757	772	367	386	549	532	208	240
Radomyśl Wielki	411	461	136	161	286	338	125	123
Ryglice	529	576	262	338	347	354	182	222
Rzepiennik Strzyżewski	239	389	140	198	113	235	126	154
Rzezawa	503	519	259	303	288	300	215	219
Skrzyszów	408	690	213	332	229	490	179	200
Szczucin	2645	2667	1099	1189	2177	2204	468	463
Szczurowa	1064	1016	389	452	824	754	240	262
Szerzyny	577	639	238	293	441	451	136	188
Tarnów	2170	1978	1063	820	1917	1664	253	314
Tuchów	490	558	253	274	278	347	212	211
Wadowice Górne	287	416	138	194	152	248	135	168
Wierzchosławice	1431	1236	515	490	1260	1041	171	195

Wietrzychowice	393	398	154	191	240	227	153	171
Wojnicz	896	939	410	488	593	610	303	329
Zakliczyn	972	1066	443	541	669	709	303	357
Żabno	3001	2635	1043	1017	2691	2399	310	236
Żegocina	1111	1049	583	601	925	824	186	225
Żyraków	527	861	282	377	353	651	174	210

a/ Pracownicy pełnozatrudnieni / łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo / oraz niepełnozatrudnieni w głównym miejscu pracy.

Zdjęcia zakładu

ZBACH przy Zakładach Azotowych w Tarnowie, stan obecny: 2021 r., fot. Agnieszka Masłowska, IPN Kraków.

Budynek Dyrekcji Zakładów Azotowych w Tarnowie,
stan obecny: 2021 r., fot. Agnieszka Maślowska, IPN
Kraków.

<p>Budynek Dyrekcji Zakładów Azotowych w Tarnobrzegu, stan obecny: 2021 r., fot. Agnieszka Masłowska, IPN Kraków.</p>

Lokalizacja

